

Становище от доц. д-р Николай Михайлов, СУ „Св. Кл. Охридски“, ФЖМК,

Член на Научно жури за дисертацията на редовен докторант РАДОСВЕТА
ХУБАНЧЕВА–ЦВЕТКОВА

„ПРОБЛЕМЪТ ЗА ЧОВЕШКОТО ТЯЛО

В ХРИСТИЯНСКАТА ФИЛОСОФИЯ – СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ“

към секция „Религия, вярвания, мироглед“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

Представената за становище дисертация е структурирана в увод, 3 глави, всяка една разпределена по -подробно на три параграфа и Заключение. Обемът обхваща общо 230 страници, от които 207 съдържателен текст и цитирана литература, разположена на 23 страници. Допълнително към тези страници е приложен списък с публикации и самооценка на приносите. В литературата, която е използвала Р. Хубанчева - Цветкова са цитирани общо 244 заглавия на авторски произведения, от които 182 на кирилица и 62 на латиница. Допълнително са посочени 7 публикации по специалността и проблематиката на дисертацията, което отговаря напълно на изискванията за общо академична подготовка по докторантурата. Авторефератът е оформен съобразно изискванията и предава точно и вярно съдържанието на труда, основните тези, заключения и научни приноси на разработката.

Трудът на Р. Хубанчева представлява цялостно и задълбочено изследване на философското развитие и теоретичната концептуализация на феномена на човешкото тяло, каквото рядко може да се срещне в българската философска литература. Р. Хубанчева използва също така методи, които изискват широки и панорамни познания във философията, религията, социологията, антропологията, културологията и т.н. Авторът борави еднакво добре с философски, теологически и антропологични понятия, както и екзегетична аргументация. Така дисертантът успява да постигне адекватен израз и точен анализ на същността на цялостната психосоматична човешка природа като актуална проблематика, която е свързана с непрестанно нарастващия масив от научни открития и данни за човека и неговото тяло. Както знаем от древните всяко стъпало на метафизиката е неотделимо от своето време и следователно няма философия, която съществува във времето и историята. Затова напълно подкрепям изходната теза на Хубанчева, че „философската антропология встъпва в нова преломна фаза, в която търсенето на решения на класическите ѝ проблеми е обусловено от процеси на глобален антропологичен поврат, поставящ във все по-актуална и остра форма, изследванията в тази област на научното познание“. (с. 4 от Дисертацията). Почти няма понятие, идея, метод е полето на заявената тематика, които да не са обект на изследователския интерес на дисертанта. Той вярно и точно е посочил целта на изследването като систематизирано познавателно разкриване на понятието за човешкото тяло в дискурса на формирането и многопластовото развитие на християнската антропологична идея. Няма социално, религиозно, философско или дори културологично определение за тялото

в съответния контекст, който да е убягнал от вниманието на докторанта, нито от този на научния му ръководител.

Структурата на дисертацията, както отбелязах, издава сериозното познание на главните теории и парадигми, свързани с темата. Това е и първото голямо преимущество на разработката – високата ерудиция – научна, езикова, стилистична – с която авторът подхожда към решаването на научните си задачи. Разгледан е напр. изключително интересният проблем за съдържателните характеристики на постмодерния проект за човека в отношение към християнската антропологична парадигма. Авторът предприема успешен в рамките на конкретната си задача опит да изгради собствена позиция спрямо решението на проблема „Mind – Body“ и свързаните с него теории. Не мога да не отбележа и подробното и адекватно изложение на съвременните дискусии по повод на изследователската теза в условията на съвременната социокултурогенеза и иновационни технологии, в които най-слабото и най-критичното звено се оказва самият човек.

Уводът на Дисертацията обхваща убедително изложение, посветено на актуалността и дисертабилността на избраната тема. Също така в него е описана и целта на изследването, която според дисертанта е „систематизираното познавателно разкриване на понятието за човешкото тяло в дискурса на формирането и многопластовото развитие на християнската антропологична идея.“ (с. 6 от Дисертацията). Амбициозна и научно – сложна цел, която обаче е напълно постижима в рамките на подобен труд. Особено като се има предвид избраната от докторанта методология на изследване, включваща анализ на четири смислово формиращи полета – онтологично, философско-антропологично, хуманистично, социокултурно – доказателство за оригинален и задълбочен философско - концептуален подход към изследваната тема.

Дисертацията започва с подробен анализ на изходните понятия. От философско-антропологична гледна точка в първа глава се изследват библейски първоначала и определения, които като константни характеристики на психосоматичната конституция на човека, са определящи за целия бъдещ развой на християнската антропологична идея в нейните религиозно-философски и конфесионални трансформации. Както е заявено в първите редове на труда, изследването се придържа към междудисциплинарния подход, който, формира познавателна нагласа, позволяваща излаз от хоризонта на строгата рационалност и навлизане в областта на религиозно – ценностните разсъждения. Подкрепям такъв подход, доколкото той е свързан с темата на изследването и по този начин той присъства последователно и кохерентно в цялата дисертация. Докторантът прави уверен извод, че откритите константни характеристики са определящи за целия бъдещ развой в религиозно-философските и конфесионалните трансформации на християнската антропологична идея. Както е записано в заключителните редове на тази глава – „Тези константни характеристики (*конкретни определения за тяло, изведени от докторанта – Н.М.*) са определящи за целия бъдещ развой в религиозно-философските и конфесионалните трансформации на християнската антропологична идея.“ (с. 25 от Дисертацията).

Втората глава е определено ключова за изследването и ни въвежда в същността на авторовата концепция. Бих нарекъл тези усилия на Хубанчева успешен опит за

изграждане на своеобразна реконструираща онтология на релацията „тяло – душа“, разбира се, в рамките и за целите на изследването. Научната оригиналност и ценност на тази глава е акцентът върху определянето на изследвания феномен чрез внимателно проследяване на идеите на различни класически мислители като Рене Декарт, Никола дьо Малбранш, Готфрид Лайбниц и Бенедикт Спиноза. Използваните методи са тези на паралелния философско – богословски дискурс по темата, както и този на критично – аналитичния обзор. Това дава възможност на дисертанта да докаже своите умения на изследовател, който точно следва логическите линии на развитие на проблема., който е предложен, подкрепя тезите на изследването и демонстрира отличното познаване на тези парадигми от страна на Р. Хубанчева. Тя удачно се опира и на български автори по темата, напр. на идеите на авторитетен изследовател в тази област като проф. Пенев, което и помага да улови сложната диалектика на един хегелиански прочит на онтологията на субекта. В по нататъшното изложение прецизно се проследява промяната на традицията на интерпретация. Главата завършва с критичен анализ на отношението „тяло и душа“ в дискурса на поставените по нов начин ключови концепции на психофизичния проблем при картезианските проекции на психофизичното взаимодействие и механистичното разбиране за тялото-автомат. Именно тук се намират общите полета на интерес на философия, религия, богословие, наука и т.н. Също така бих нарекъл евристична и с висока степен на научна оригиналност третата глава, посветена на философските парадигми на постмодернизма, Mind–Body–Problem и базисните идеи за „тяло и телесност“ в християнската антропология. Съвсем конкретно и с дълбоко познаване на проблема там авторът е изложил и систематизирал културни и философски измерители, които описват различните аспекти – социални, културологически, антропологически, философски постмодернистката деконструкция на метафизичния модел на света. Централно място в тази част заема също и проблемът „Mind–Body“, който безусловно е от основно значение за християнското понятие за човешкото тяло, защото се отнася до онтологичния му и теоретико-познавателен статус и преди всичко до категорията „съзнание“. Изследването завършва с аргументирани изводи, които дисертантът е разположил в три отношения – онтологично, гносеологично и аксиологично. И в трите отношения дисертантът защитава философска позиция за единството на душа и тяло като основен метафизичен принцип, което придава реалност и на жизнения опит на човека. Който в контекста на дисертационното изследване включва и визията за единението в Бога и всеобщото Възкресение телом и духом. Успешният опит за философска концептуализация на единството на човек с онтологичното, извършен в изследването, противопоставен на релативизацията на човешката същност в претенциите на постхуманизма и „биологичното конструиране и усъвършенстване“, придава и един дълбок хуманистичен заряд на дисертацията – както в религиозен, така и в секуларен смисъл.

В дисертационното изследване са формулирани от страна на дисертанта 5 научни приноса. (с. 228 от Дисертацията). Особено важен за мен е този, свързан с успешното обосноваване на основната теза на изследването за човешкото тяло като онтологично средоточие и опорен пункт на живота не само в биологичния му смисъл на организъм, но и като субстанциална предпоставеност в единството на психично и физично в отношение към пределните цели на съществуването и Трансцендентността. Не

мога да не посоча и посочената от автора като принос „интердисциплинарна евристичност“ на труда, която обединява многопластовия анализ на проблемите и придава устойчивост на тезите. Това допринася и за обогатяването на терминологично-понятийния апарат на проблемното поле „душа и тяло“ в християнската философия и изобщо в един по – широк философско - познавателен план. Напълно приемам и останалите приноси на дисертационния труд - представената собствена позиция на базисния теоретичен конструкт „информация“, анализът на понятието за „човешко тяло“ в християнски му философско-антропологичен дискурс, синтеза на секуларни, хуманистични и религиозно-философски принципи, с които се обосновава етическият категоричен императив за съхраняване на човека .

Смятам че дисертацията на Р. Хубанчева е съдържателно изследване, в което анализите и изведените от тях изводи са умело подчинени на главната изследователска тема. Научните приноси и научната новост на резултатите, посочени от докторанта, както вече отбелязах, са добросъвестно описани и отразяват обективно постиженията на дисертанта. За мен важно преимущество на изследване, посветено на сложните проблеми за човешкото духовно и телесно присъствие в света е сериозният анализ на съвременните биотехнологии за трансформацията на човешкото тяло и техните философско-антропологични и биоетически измерения. Считаната за нерушима взаимовръзка в системата „наука – етика – хуманизъм“ днес е поставена под въпрос, което налага според Хубанчева „етицизацията на науката да отчита много точно риска от съществуващите нови реалии.“ (с. 148 от Дисертацията). В тази връзка са от значение разсъжденията на дисертанта, които се отнасят до важността на концепцията за човешкото тяло като онтологично средоточие и опорен пункт на живота не само в биологичния му смисъл на организъм, но и като субстанциална предпоставеност в единството на психично и физично в отношение към пределните цели на съществуването и трансцендентното.

Според мен настоящият текст притежава всички научни качества като отговаря на критериите за научно изследване, необходимо за присъждане на образователна и научна степен „доктор“. Позволявам си да препоръчам на високо почитаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ на Радосвета Хубанчева - Цветкова.

28. 03. 2018г.

Доц. д-р Николай Михайлов